

יצוא נשק

World piece

היצוא הבטחוני של ישראל מסתכם בממוצע שנתי בכ־6 מיליארד דולר, ומהווה בין 6% ל־8% מכלל יצוא הסחורות והשירותים של המדינה. תרומתן של התעשיות הביטחוניות - ממשלתיות, ציבוריות ופרטיות - ושל צה"ל לכלכלה אינה מסתכמת רק ביצוא. היא באה לידי ביטוי גם בייצור ובמכירות בסך כמה מיליארדי דולרים, ובעובדה שקרוב ל־100 אלף בתי אב מתפרנסים ממנה. (רבנים נגד יצוא נשק לבורמה: "עלולים לקחת חלק בפשע נגד האנושות", מעריב on line, 12.11.17)

"הטענה שלנו כקבוצה היא לא 'נשק הוא דבר רע'", מבהירה רינגל* (...). הייתי שמחה לראות את מדינת ישראל בראש החץ של ייצוא טכנולוגיות רפואיות, או כאלה שקשורות לאיכות הסביבה. כיהודייה וכישראלית אני חושבת שהגניוס היהודי, המוחות המבריקים של המהנדסים שהיים כאן, יכול לעשות כל כך הרבה דברים שהם לאו דווקא פיתוח נשק. המציאות היא שהלק גדול משוק ההנדסה בארץ עוסק בתחום הזה. נכון, מדינות צריכות להגן על עצמן, ונשק יכול לשמש גם להצלת חיים, ובכל זאת יש משהו צורם בכך שכוה המצאה והכישרון הישראליים מכוונים דווקא לפיתוח אמצעי להימה" (מכירת חיסול: הישראליים שנאבקים נגד מכירת נשק לממשלים רודניים, מקור ראשון, 8.2.18)

· במה תורם יצוא הנשק למדינת ישראל מעבר לפן הכלכלי (עינו במקורות 1-2 בדף ההרחבות)? במה הוא מזיק לה?
· האם ישנה בעיה בעצם העובדה שישאל מובילה בתחום יצוא הנשק? מדוע (עינו גם במקור 3 בדף ההרחבות)? אם כן, האם בעייתיות זו גוברת על תרומתה של תעשיית הנשק למדינה?

· כיצד תורם יצוא הנשק למצבה הכלכלי של מדינת ישראל?
· מדוע מתנגדת רינגל לתעשיית יצוא הנשק הנרחבת שקיימת במדינה?

כל דבר שיש בו נזקה לרבים - כגון כלי המלחמה כולם, וכלי העינוי, כגון השלשלאות והכבלים והקולרים. וכן אין מתקנים להם כלי מלחמה, ואין לומטים להם הרבות ורמחים וכיוצא בהם, שלא לעזור למשחיתים בארץ בהשחתה. (פירוש המשנה לרמב"ם** שם)

אין מוכרין להם (לאומות העולם) דובין ואריות וכל דבר שיש בו נזק לרבים. (משנה עבודה זרה א ז)

תניא: אין מוכרין להם לא זיין (נשק) ולא כלי זיין (אביזרים לנשק, כגון נדן לחרב) (...). והאידינא דקא מזבנינן (ועכשיו שאנו מוכרים להם, מדוע?) - אמר רב אשי: לפרסאי דמגנו עילוון (לפרסיים שמגנים עלינו, היהודים). (בבלי עבודה זרה טו עמוד ב)

· מהו הרעיון באיסור על מכירת נשק לאומות העולם? איזו מציאות איסור זה מנסה ליצור, על פי הרמב"ם?
· מדוע העובדה שהפרסיים מגנים על היהודים מתירה למכור להם נשק? הלא גם הם "משחיתים את הארץ" איתו?
· האם האיסור נועד למעט מלחמות בעולם, או להגן ספציפית על עם ישראל מפני התקפות אלימות? (עינו במקור 4 בדף ההרחבות)

· מה אוסרת המשנה למכור לאומות העולם? מה כלול באיסור לפי הרמב"ם? מדוע הוא קיים?
· על פי הגמרא, מה הסיבה שבזמן הזה כן מוכרים כלי נשק? למי מותר למכור?

* רבי משה בן מימון (נולד בספרד ב-1138, נפטר במצרים ב-1204) היה מגדולי הפוסקים בכל הדורות, מחשובי הפילוסופים בימי הביניים, איש אשכולות, מדען, רופא, חוקר ומנהיג.

* נעמה רינגל (ישראל, 1979-) היא אדריכלית, חברה בקבוצת המאבק נגד סיוע צבאי למדינות רצחניות.

מחיר פיצוץ

עד היכן ניתן להרחיב את ההיתר למכור נשק למי ש"מגנים עלינו"? האם שותפות שיוצרת ביטחון כלכלי, או עוצמה מדינית, גם היא "מגנה עלינו"? (עינינו בדף ההרחבות. מקור מס' 5) . האם במקום שמכירת הנשק "מגנה עלינו", יש צורך לשקול שיקולים אתיים נוספים, לדוגמה מה יעשה הקונה עם הנשק?

נכון לסוף שנת 2013, משרד הביטחון נתן 400,000 רישיונות יצוא ושיווק ביטחוני ל-130 מדינות וגורמים נוספים. ואולם, למרבה הצער, אין בעולם 130 מדינות דמוקרטיות. ממרשם של האו"ם עולה כי במהלך השנים היה יצוא של ציוד ביטחוני ישראלי אל מדינות שבאותה העת בוצעו בהן הפרות חמורות של זכויות אדם. לדוגמה, לפי המרשם, היה יצוא ישראלי לצ'אד ב-2008 בזמן מלחמת האזרחים העקובה מדם שנתקיימה שם (...). מהמרשם עולה עוד כי היה יצוא ביטחוני ישראלי לקניה בשנת 2011, בזמן שלפי משרד החוץ האמריקאי כוחות הביטחון שם היו מעורבים בעיניים, אונס, והריגה ללא משפט. (הצעה לתיקון חוק הפיקוח על יצוא ביטחוני* התשע"ט-2019, דברי הסבר)

“הצעת החוק* הזו הוגשה ונפלה בסוף 2015”, מספר ח"כ גלילי. “ניסיתי להגיש אותו שוב, עם כניסתי לכנסת, אך באו אלי שר הביטחון ושר הרווחה חיים כץ**, שהוא באופן לא רשמי נציג ועד העובדים של התעשייה האווירית. בשורה התחתונה כץ אמר לי: אני אלחם בחוק הזה בכל מאודי כי זה יפגע בתעשיות הנשק הישראליות שמפרנסות מאות משפחות. שאלתי: אם ישראל הייתה מקימה מערכת מכירת סמים עולמית למאפיה, גם היית מתנגד? הוא אמר: זה לא אותו הדבר. תעשיות נשק הן המומחיות של מדינת ישראל.” (מעריב on line, שם)

· לאיזה סוג מדינות מוכרת ישראל נשק על פי מרשם האו"ם? איזו הצעת חוק הועלתה כדי להילחם במציאות הזו? (לפתרון אחר למצב עינינו במקור 6 בדף ההרחבות) . מהי טענתם של המתנגדים להצעה? מדוע לאפשר להמשיך למכור נשק לאותן מדינות? (לנימוקים נוספים נגד שינוי המצב עינינו במקור 7 בדף ההרחבות)

אין לשכוח שהסוגיה בה אנו עוסקים היא סוגיה של ציבור וממלכה. צריך בירור אם אותן גזירות, שכווננו במקורותינו אל היחידים, תומלנה כמגבלה כוללת, עד למניעת התפתחותה של המדינה. צרכי ציבור, כל שכן צרכיו של העם היושב בארצו, צריכים שיקול מיוחד (...) גם מצוות קיומה של המדינה מחייבת לסול מסילות הלכתיות לצרכה, עם כל הדחוקים החלכתיים והמוסריים. (הרב יעקב אפשטיין***, יצוא נשק, תחומין יא עמ' 414)

גם אם יש תועלת ביצוא נשק (...) מכירת נשק, כפי שמתבצעת היום, היא מן התופעות המכוערות של חברתנו (...) מדוע לא נחשוש לדברי המשנה כפשוטם, שאין מוכרים להם כל דבר שיש בו נזק לרבים? במקום שנכנסם לפרצות דחוקות כדי להצדיק את המצב הקיים, עלינו להשתדל לשנותו. את האידיאל של עם ישראל כאור לגויים לא צריכים לשמור רק לימות המשיח, יש לשאוף לקיימו גם בתנאי ימינו. כי מציון תצא תורה – ולא כלי מלחמה. אמנם לא באתי לשלול לגמרי מכירת נשק מבוקרת לבנות בריתנו ע"פ המקורות הנ"ל, אך המגמה צריכה להיות לצמצם ככל האפשר, ולהסיר הרפת סיוע לשפיכות דמים מקרבנו. (הרב איתמר ורהפטיג***, הערת העורך, שם)

· מדוע לפי הרב אפשטיין יש להתאמץ למצוא דרך הלכתית ומוסרית לאישור המצב הקיים? · מדוע מתנגד הרב ורהפטיג לעמדה זו? כיצד לדעתו יש לנהוג? (עינינו גם במקור 8 בדף ההרחבות)

· האם המציאות כיום מוצדקת, בהתחשב ברווחים שמגיעים למדינה ממכירת נשק למדינות המפרות זכויות אדם? · האם יש שיקול כלשהו שיכול להצדיק מכירה שכזו? · האם יש הבדל בין שיקולים של אדם פרטי לבין שיקולים של מדינה שלמה בהקשר זה?

* הצעת חוק הפיקוח על יצוא ביטחוני, נוסחה על ידי תמר זנדברג (מרצ) וח"כ יהודה גליק (ליכוד) ומבקשת להגביל את היצוא הביטחוני למדינות שלגביהן יש למשרד החוץ מידע שלפיו קיימים בהן כוחות ביטחון שביצעו הפרות חמורות של זכויות אדם. הצעות חוק זהות הונחו כבר על שולחן הכנסת ה-19 וה-20 עד שהוסרו.

* יהודה יהושע גליק (נולד בארה"ב ב-1965) ביהן כ"ב בכנסת ה-20 מטעם הליכוד. פעיל זכויות אדם ישראלי, הידוע בשל מאבקו נגד הגבלת כניסת יהודים להר הבית.

* חיים כץ (נולד בגרמניה ב-1947) הוא פוליטיקאי ישראלי, ח"כ ויו"ר מרכז הליכוד. שימש יו"ר ארגון העובדים של התעשייה האווירית.

* הרב יעקב אפשטיין (ישראל, -1954) הוא חוקר תורני במכון התורה והארץ. מחבר סדרת השו"ת חבל נחלתו.

* הרב איתמר ורהפטיג (ישראל, -1943) הוא מרצה למשפט עברי באוני' בר-אילן, חבר בצוות המחקר של "מכון משפטי ארץ" ומעורב כתב העת "תחומין".